

ten, buurtbewoners en de vele andere belanghebbenden en belangstellenden. Wel moet gesteld worden, dat er weinig gestructureerde kritiek is gekomen van de zijde van verschillende daartoe geëigende instanties; de Bonden van Nederlandse Architecten en Stedebouwkundigen, de Amsterdamse Raad voor de Stedebouwen en oudheidkundige en stadslievende organisaties, zoals de onze, hebben hier zeker kansen laten liggen. Deze organisaties zullen waarschijnlijk, net als de onze, het plan alle kansen hebben willen geven en ervan zijn uitgegaan dat de noodzakelijke bijstellingen en verbeteringen zouden worden aangebracht.

Maar zoals de zaken nu staan, moeten we met elkaar concluderen, dat de bestaande regelingen – het **welstandstoezicht** dat alleen marginaal blijkt te toetsen en een **bestemmingsplanprocedure** – geen waarborg zijn voor een goede afweging bij een dergelijk grootschalig project in een gevoelige omgeving. De noodzakelijke stedebouwkundige afwegingen vallen tussen de wal en het schip. Met ons planologisch instrumentarium wordt de stad of 'gewoon' behandeld of als een museumstuk. Als er geen sprake is van een beschermd stadsgezicht kan er ook in de Amsterdamse binnenstad een stukje 'Bijlmer' worden gerealiseerd.

Voor de goede orde, wij zijn nog steeds van mening dat beide, veel publiek trekende, functies van deze prachtige plek aan de Amstel een optimaal functionerend onderdeel van de binnenstad moeten kunnen opleveren. Zoals Aldo van Eyck het zo treffend heeft gezegd: Er is niets tegen een groot gebouw, maar de zwakheden daarvan vallen wel eerder op en het vergt nu eenmaal een speciaal zintuig om zo'n groot gebouw te humaniseren.

Deze grote ingreep in een kleinschalig geleed gebied hoeft niet te betekenen, dat de architectuur ervan die grootschaligheid overneemt. Voorwaarde is dan echter wel, dat de architect de mogelijkheden van de plek gebruikt, zijn opdracht kan doordenken en ten aanzien van de eisen en wensen van de toekomstige gebruikers een duidelijk beeld heeft.

Maar misschien is er geen goed produkt te verwachten als er haastwerk geleverd moet worden door twee architecten die nooit tevoren hebben samengewerkt, niet op elkaar zijn ingespeeld en die elk iets heel essentiëls in het ontwerpproces verloren zien gaan, en wel hun eigen creatie. Een geforceerde combinatie-

bouw waaraan voelbaar is dat welke inspiratie dan ook ontbroken heeft, is het gevolg. Dit spreekt het duidelijkst bij het stadhuisgedeelte, dat niets meer heeft van de – zij het niet door iedereen ge waardeerde – allure van Holzbauer's de stadhuisprijsvraag winnende ontwerp. Realisering van het voorliggende ontwerp zal geen echt aantrekkende werking hebben. Dit geldt nog het meest het stadhuisgedeelte, dat we vanwege het contrast met de opdringerige vormgeving van het operagedeelte aan de Amstel, maar de achterzijde zullen noemen. De gevels langs Waterloooplein en Zwanenburgwal onderscheiden zich in niets van de bekende ziellose kantoorgebouwen. Lange ononderbroken lijnen die nergens inspelen op het toch sterk gevarieerde bebouwingsbeeld van de meeste woonhuizen aan de overzijden, isoleren het gebouw van zijn omgeving. Op het restant van het plein is de markt gedacht en hopelijk maakt dat deze zijde, zij het dat deze in de schaduw van het stadhuis zal komen te liggen, iets levendiger.

Het zou een grote verbetering zijn als de gevels van deze gesloten 'fronten' doorbroken zouden worden door wegen die aansluiten bij de stedelijke structuur ter plaatse. Vooral aan een duidelijke doorgaande route vanaf de Amstel door het complex heen naar Jodenbreestraat, waarom vele deskundigen vragen, bestaat behoefte. Het afbreken van deze communicatielijn lijkt nu wel haast symbolisch. De openheid naar de stad toe is groter naar de Amstelzijde. Tussen opera en stadhuis is hier een open ruimte gedacht die naar de Amstel toe gedeeltelijk weer vaag wordt afgesloten. Een binnenplein? Een plek om te zitten, maar het uitzicht is afgesloten: een onduidelijk niemandsland!

De glazen wanden van de foyer van de opera aan de Amstelzijde pretenderen een contact met de stad maar de behandeling van de raampartij vormt een te uitdagend accent. Het uiteindelijke resultaat zal sterk afhangen van de gekozen detaillering die nu nog vrij grof is.

Zo zijn er nog vele opmerkingen te maken, vooral met betrekking tot de 'organisatie' van de verschillende functies, de manier waarop deze vorm hadden moeten krijgen en de manier waarop de betrekking tot de omliggende stad dient te worden gerealiseerd.

Is de plaatsing van de gecombineerde toegang tot het gebouw niet symptomatisch?

J.B.-R./E.d.W.

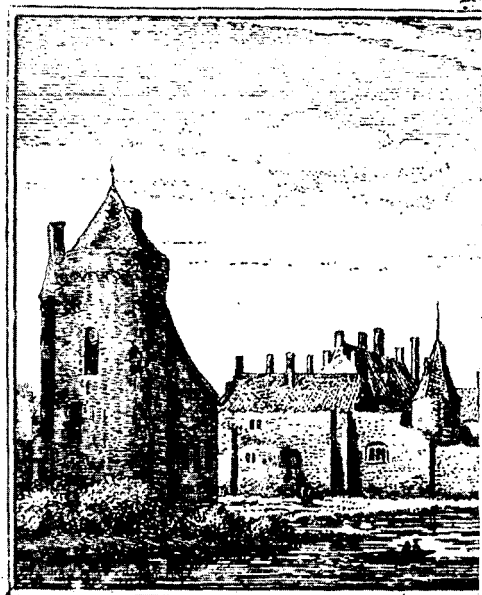
Gennep pint zich n

Een middeleeuws woonhuis bedreigt!

De oude stad bestaat eigenlijk maar uit één enkele straat, die zich in een haakse bocht door de dichte bebouwing wringt. Links en rechts komen er een tiental nevenstraatjes op uit met namen, waarin ouderdom en overlevering doorklinken: Haspel, Gaes, Doelen en Kromme Elleboog. Dat alles gevat in een rechthoekige plattegrond met afgeronde hoeken is het signalement van Gennep.

Het is maar een klein stadje, in de kop van Noord-Limburg, ingeklemd tussen Maas en Niers en niet ver van de rijsgrens. Toch heeft men, staande op de driehoekige Markt, meteen het gevoel in een stad te zijn en niet in een dorp.

Dat moet vroeger nog meer het geval zijn geweest dan nu. Wie het Gennep van vandaag kent en de gravure van Rademaker in het Kabinet van Nederlandse Outheden en Gezichten (1725) ziet, staat versteld van de sterke stedelijke allure, die Gennep toen, in het begin van de achttiende eeuw, nog had. De bedoelde gravure, nummer 297, laat een torenrijke stad zien met sterke muren, stadspoorten, ronde waltorens en een stenen brug met bogen over de Niers.

S. Rademaker fecit

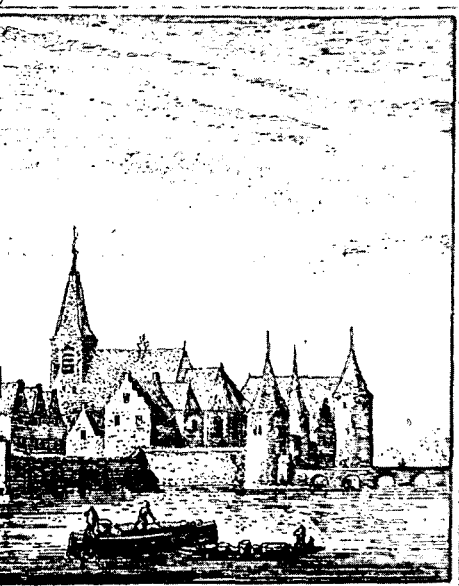
GEN.

iet vast op pinakels

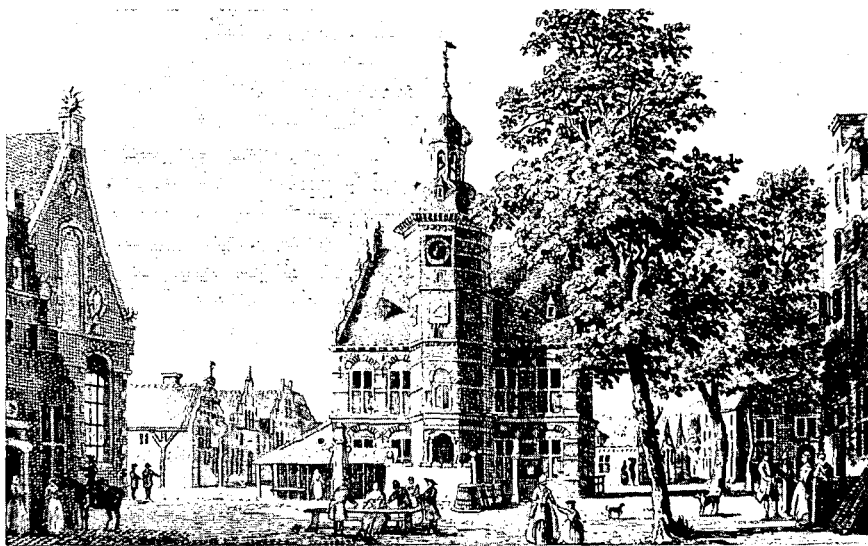
Daarvan is nu niets meer over. De poorten – er waren er drie: de Zandpoort in het zuiden, de Maaspoort in het westen en de Nierspoort in het oosten – zijn al lang afgebroken. De torens zijn verdwenen en alleen van de muren ontdekt men af en toe nog een spoor: in straatnamen als Zuid- en Zuidoostwal, maar ook in de vermomming van kerkhofmuur, onder dicht struikgewas. Aan die Zuidwal heeft een stadsbestuur, dat zich kennelijk bewust was van de rijke stedelijke historie, de fundamenten van de muur zowaar laten opmetselen tot een wel wat erg keurig muurtje, dat net niet over het hoofd te zien is. De voormalige gracht wordt gemarkeerd door een krans van vochtige volkstuintjes.

Probeer men het standpunt van Rade-

Gravure van A. Rademaker in: Kabinet van Nederlandsche Outheden en gezichten (Amsterdam 1725). Het onderschrift luidt: 'De Stadt Gennip in het Hertogdom Kleef aen den Niersstroom by de Maes, tusschen de steden Grave en Venlo.'

NEP

maker in of kort vóór 1725 vandaag weer op te sporen, dan zal men niet licht teleurgesteld zijn, wanneer men in plaats van de trotse torenstad slechts het beeld van een, naar huidig begrip, middelgroot dorp voor zich ziet verschijnen. Het enige vaste punt van herkenning blijkt de toren van de oude Martinuskerk te zijn, die na de afbraak van de verwoeste middeleeuwse kerk, vlak na de oorlog, alleen op het kerkhof achterbleef als zichtbare verwijzing naar duizend jaar christendom op deze plaats.

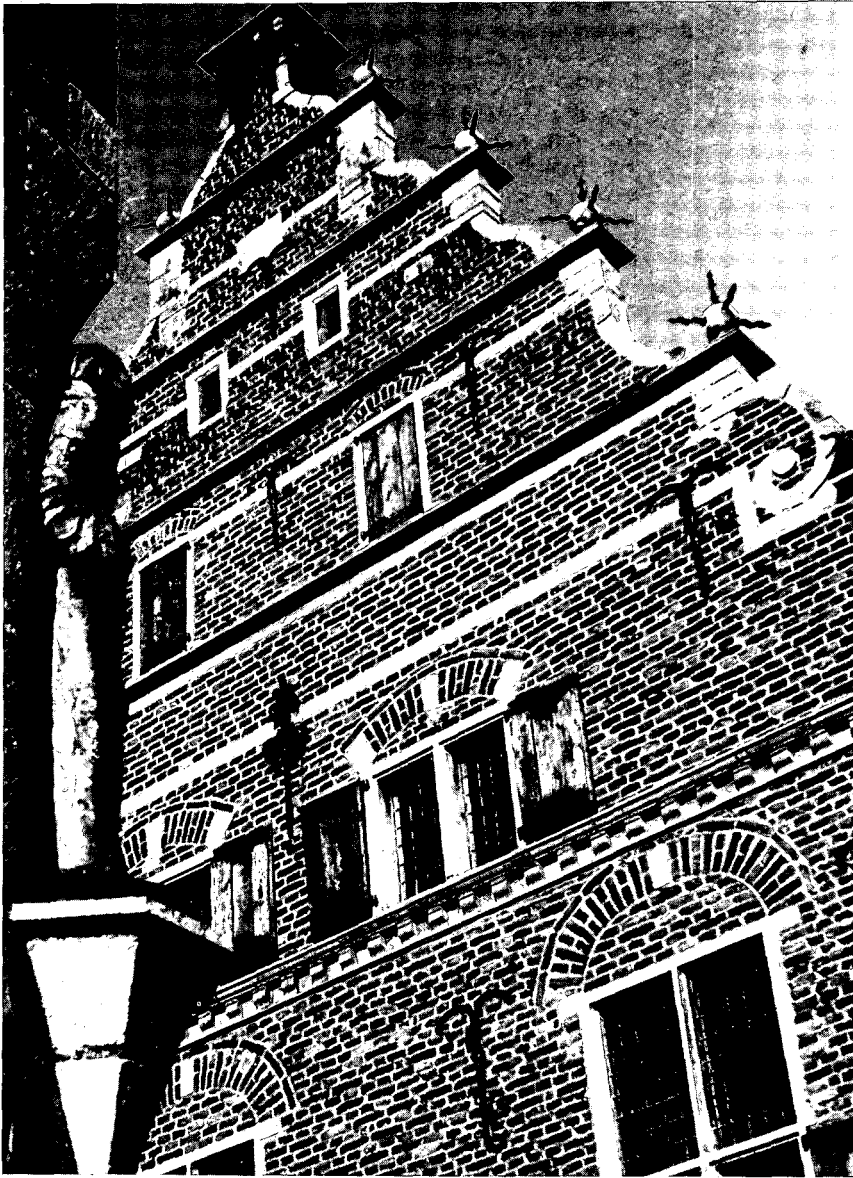
Een andere gravure, van J. de Beyer en P. van Liender (1758), laat een welhaast tegengesteld beeld zien. Ditmaal gaat het niet om een aanzicht van de stad van de veldzijde, maar om een echt stadsgezicht, een afbeelding van het hartje van Gennep: de Markt met het raadhuis en de protestantse kerk. En anders dan bij de eerste prent lijkt hier in meer dan tweehonderd jaren nauwelijks iets te zijn veranderd. Want ook nu nog maakt het

Gravure van P. van Liender naar een tekening van J. de Beyer in: Aanhangsel van 'Verheerlijkt Nederland', getiteld 'Het verheerlijkt Kleefschland of Kabinet van Kleefsch Oudheden en Gezichten' (Amsterdam 1773)

De Markt met het raadhuis en de protestantse kerk in 1981.

rond het midden van de zeventiende eeuw gebouwde raadhuis diezelfde verrassende en trotse indruk, die destijds de architecte doelbewust nastreefde. Hij plaatste het gebouwte namelijk precies in de zichts van de lange Zandstraat, aan de tot marktplein bestemde driehoekige verwijding van die straat.

Het staat aan alle kanten vrij, zodat ook de decoratief behandelde, in- en uitgezwenkte zijtopgevels met rolwerk en voluten bewonderd kunnen worden. De voorzijde wordt beheerst door de monu-

mentale achtzijdige traptoren, die de ingang bevat en de gevel in twee gelijke delen snijdt. Bovenin bevindt zich een uurwerk. De toren wordt be kroond door een gezwenkte helm met een open lantaarn en een uivormig spitsje. Het bakstenen muurwerk met stenen kruisvensters wordt veelvuldig doorsneden door lichte natuurstenen banden en lijsten, wat het voor de Hollandse renaissance zo karakteristieke kleurcontrast oplevert. De groeiende politieke en economische invloed van de burgerij in de zeventiende eeuw en, daarmee samenhangend, de ontwikkeling van een echt burgerlijke bouwkunst ten tijde van de renaissance moeten ook in Gennep meegewerkt hebben aan het ontstaan van dit monumentaal stukje burger trots. Ik wil hier nu niet ingaan op kunsthistorische aspecten, zoals de wat archaische

De gerestaureerde westelijke zijgevel van het raadhuis met voluten en vuurbollen.

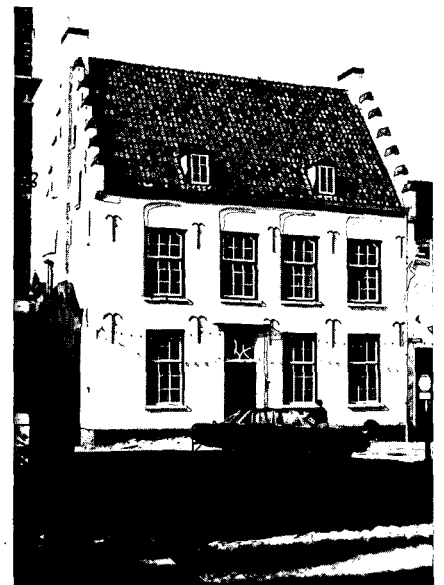
stijl en de interessante typologie van het Genneps raadhuis, maar laten zien, dat de ogenschijnlijk historische continuïteit tussen de gravure van 1758 en de situatie op de foto van 1981, die ik U voorspiegelde, eigenlijk bedrog is. Want de tussentijdse tweehonderdeenentwintig jaren zijn niet ongemerkt aan het gebouw voorbijgegaan. Oude foto's van de Markt laten zien, hoezeer het oude stadhuis in de tweede helft van de vorige eeuw (in de jaren 1849, 1878 en 1888) door verbouwingen en modernisering vermindert was. De gevels gingen verborgen onder een dikke laag pleisterwerk, waarin door voegen grote blokken

natuursteen geïmiteerd waren. De oude vensters waren omlijst met nepkozijnen van negentiende-eeuws model met de gebruikelijke stucversiering middenboven, terwijl men de torenbekroning vervangen had door een vereenvoudigde uitvoering met holle zijkanten. Op de foto's, die dateren van het einde van de negentiende eeuw, maakt het gebouw een tamelijk desolate indruk.

Het is nu opvallend te zien, dat het interesse in het oude stadhuis juist opbloeit in een tijd, waarin de invloed van de burgerij weer groeit. Rond 1900 ontstaat namelijk in kringen van de gezeten burgerij het plan om het deerlijk vervallen raadhuis weer in zijn oude renaissancevormen te herstellen. Een technokraat, P. van der Weiden, directeur van de Noordbrabantsch-Duitse Spoorwegmaatschappij, die in het grensstation Gennep zijn hoofdkantoor had, begon met de rekonstruktie van de torenspits. Daarna, in 1905, volgde C. F. Grönert, bouwkundige bij de Staatsspoorwegen, met de voorgevel.

Nu waren de restauratiemethoden van toen niet zo ver ontwikkeld als tegenwoordig en dat had tot kwalijk gevolg, dat Grönert in zijn ijver alles goed te herstellen, wat al te grondig te werk ging.

Hoog witgepleisterd huis op de hoek Niersstraat-Torenstraat. De trapgevels en de korfboognissen, waarin de vensters zijn gevat, doen vermoeden dat het pand nog een zestiende-eeuwse oorsprong heeft. De achttiende eeuwse vensters en ingang zijn na 1945 nog vernieuwd.

Zo werd de baksteen van de voorgevel gedeeltelijk uitgehakt en vervangen door keurig gladde, machinale steen. Alle natuurstenen details, zoals banden, lijstwerk en kruisvensters werden nieuw nagehakt. De toren werd 'verrijkt' met de wapens van gemeente en koninkrijk en de vensters kregen bontgeschilderde luiken. Het eindprodukt van deze ingrijpende 'restauratie' – die overigens een goed beeld geeft van vele restauraties uit de beginperiode van de monumentenzorg – beantwoordde beslist geheel aan de ideeën van de tijd. Het gebouw was weer 'als nieuw', men had gebruik gemaakt van eigentijdse materialen en methoden en een 'ideale' toestand nagestreefd. Tevens drukte de typisch 'oudvaderlandse' stijl van de Hollandse renaissance, beter dan welke stijl dan ook, in het trotse raadhuis de macht van het invloedrijke burgerdom uit. In feite kwam deze restauratie echter neer op een volledige nieuwbouw van de voorgevel, terwijl van het interieur weinig meer dan wat oude moerbalken overbleef.

Toen na de Tweede Wereldoorlog nodig herstellingen moesten worden uitgevoerd, heeft de Nijmeegse stadsarchitect Deur getracht de feilen van de eerste restauratie zoveel mogelijk weg te werken. Hij verving de machinale baksteen weer door de onregelmatige 'handvormsteen' en korrigeerde alle toevoegingen en weglatingen van natuurstenen details. Daarbij maakte hij gebruik van de reeds genoemde gravure van J. de Beyer en P. van Liender uit 1758.

De sinds de achttiende eeuw schijnbaar onveranderde toestand van het monument is dus inderdaad slechts schijn en

wordt onderbroken door een aantal verbouwingen en restauraties, waarvan pas de laatste, in de vijftiger jaren, het origineel zoveel mogelijk tracht te benaderen. Een dergelijke restauratie als die van 1900-1905 is kenmerkend voor heel wat restauraties uit de beginjaren van de monumentenzorg. Een overdosis aan enthousiasme, vergezeld van een achterhaald artistiek ideaalbeeld en een volstrekt gebrek aan (kunst-) historische kennis en restauratie-ervaring leidden tot een naar onze begrippen uiterst bedenkkelijk restauratieresultaat.

Wanneer we weer terugkeren naar ons uitgangspunt, de Markt van 1758, dan zien we verder, dat van de afgebeelde bebouwing alleen de protestantse kerk de tand des tijds heeft kunnen weerstaan. Het is een eenvoudig zaalkerkje uit 1661-1663 in vormen die nog sterk aan de renaissance herinneren, met weer diezelfde kontrastrijke afwisseling van donkerrode baksteen en lichte natuursteen. Op oude foto's gaat het soms gedeeltelijk schuil achter twee oude lindebomen, die vóór de twintiger jaren de intieme sfeer van de Markt merkbaar verhoogden. Hoewel de huidige bebouwing in schaal en vormtaal uitstekend harmonieert met het kerkje en het raadhuis, dateert geen enkel pand meer van vóór 1900.

Belangrijk als optische afsluiting van de Markt te rechterzijde van het raadhuis is het hoge witte pand op de hoek van de Niersstraat, dat daarentegen wel van

De Zandstraat met als point-de-vue het raadhuis

vóór die tijd is. Abusievelijk heeft Jan de Beyer het in 1758 niet afgebeeld, maar het moet er toen beslist al gestaan hebben. Dat verraden de steile trapgevels, het zaagandfries onder de goot en vooral de hoge korfboognissen, waarin de vensters zijn gevat. Deze hebben ongetwijfeld vroeger tot op de grond toe doorgelopen, getuige scheuren in de pleister, en dat zou dan een bekend zestiende-eeuws architectonisch motief in het Nederrijnse en aan de IJssel zijn. Het is dan ook de vraag of de datering die de monumentenlijst opgeeft (XVII-XIX) niet aan de late kant is. Een plan om in dit monumentale woonhuis een plaatselijk museum te vestigen is in voorbereiding.

Lijkt het voortbestaan van dit markante, historische pand verzekerd, zo vanzelfsprekend is het behoud van het oude bouwbestand in Gennep tegenwoordig net zo weinig als vroeger. Een blik in 'Gennep in oude ansichten' (Zaltbommel 1971) en de 'Beschrijving van de Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst' (J. Mialaret, 'Noord-Limburg', 's-Gravenhage 1937) laat zien, wat er intussen allemaal verloren gegaan is.

Een foto uit ± 1890 geeft de Markt nog weer met aan beide zijden van het stadhuis zeventiende- en achttiende-eeuwse panden, veelal statige, witgepleisterde lijstgevels met zware muurankers, maar ook een opmerkelijk hoge witte trapgevel. Ook de drie nederige huisjes, die op de gravure van 1758 links achter het raadhuis zichtbaar zijn, moeten er toen nog gestaan hebben, al hadden ze hun gezwenkte en getrapte geveltjes reeds ingeruild voor eenvoudigere schilddaken.

De monumentenbeschrijving geeft nog een zestiende-eeuwse gevelsteen op, maar ook die blijkt nu onvindbaar. Zoals dat overigens geldt voor bijna alle andere historische details aan woonhuizen. Sinds de eerste inventarisatie op het gebied van monumentenzorg in 1926 en de tweede in 1937 ontbreken verder een gesneden houten deur met een leeuwenkop en een rozet in stralen (Lodewijk XVI-trant) uit een huis nabij de kerk, ankerjaartallen aan gepleisterde gevels, 1752 in de Houtstraat (sinds enige tijd, na een verbouwing ook de I van 172-), 168- in de Zandstraat en 1617 in de Niersstraat. Voorts twee grafkruizen en een zerk uit de zestiende eeuw. Na de oorlog werd ook de ruïne van de in de negentiende eeuw sterk verbouwde middeleeuwse kerk opgeruimd.

Dit triest relaas zou de indruk kunnen

wekken, dat de Gennepenaar niet veel om zijn oude stad geeft, dat hij het oude bouwbestand verkwanselde en de nieuwe tijd geestdriftig heeft ingehaald. Toch is dat geen juiste voorstelling van zaken. De gemeenteraad toonde immers zijn historisch bewustzijn, toen hij tot restauratie van het raadhuis besloot, de walmuur tegen verder verval bewaarde en de neogotische toren van de afgebroken kerk op het kerkhof liet staan met de opzet de historische continuïteit in het silhouet van de stad niet aan te tasten. Veeleer hebben vernieuwingen en modernisering zich geleidelijk voltrokken en leidde de oude stadskern van Gennep een kwijnend bestaan. Dat was zeker het geval tot voor enkele jaren, toen al het verkeer tussen Nijmegen en Venlo door de smalle Zand- en Niersstraat – vlak langs het raadhuis – geperst werd. Sinds de Rijksweg om Gennep heen gelegd is, heeft de oude kern weer nieuwe aandacht gekregen. In Zand- en Niersstraat werd een moderne sierbestrating aangelegd (die echter de vergelijking met het eenvoudige plaveisel van onregelmatige maaskeien en hardstenen stoepen, dat we van oude foto's kennen, niet kan doorstaan). Oude lantaarnpalen moeten nu in combinatie met moderne bloembakken die sfeer in de stille hoofdstraat terugbrengen, die vroeger als vanzelf – en zeker met veel minder middelen – leek te zijn ontstaan.

Een algehele vernieuwingsdrang, die bij tijd en wijle in veel plaatsen optreedt en die op dit moment ook in Gennep te bespeuren valt, kan in een historische omgeving echter ook desastreuze gevolgen hebben. In één geval is het onheil al geschied. Tot het jaar 1979 stond er in de Zandstraat tussen de vele verbouwde lijstgevels nog één zeventiende-eeuwse topgevel met in- en uitgezwenkte contouren. Zulke zwierig belijnde staaltjes van barokke volksarchitectuur moeten er in Gennep overal gestaan hebben. Ons exemplaar was nog nauwelijks aangetaast, al waren de vensters kennelijk een keer vergroot en was er één boven in de top dichtgezet. Het geheel, compleet met muurankers, waaronder één met een gesmede lelie, was op een aparte manier gepleisterd en sleet onopvallend zijn dagen. Toen kwam de dag, dat het in de steigers werd gezet. Elke hoop op een vakkundige restauratie was echter na een week al vervlogen: er stond geen steen meer op de andere. Het vervolg van het verhaal lijkt verrassend veel op de geschiedenis van het raadhuis, alleen zijn de gevolgen rampzaliger.

Het heeft de eigenaar van het pand namelijk behaagd zijn nieuwe façade op te laten trekken in vormen, die sterk aan die van de oude voorgevel herinneren. Uiteraard geschiedde dat in een 'verbeterde' uitvoering met moderne materialen en gewijzigde verhoudingen. Kortom, na beëindiging van de bouwactiviteiten bleek er een specimen van quasi-historische nep-architectuur in barokvormen te zijn ontstaan. Een gemiste kans, want was het kennelijk bij de eigenaar aanwezige historische interesse aangevuld met de kennis en ervaring uit de kringen van de monumentenzorg, dan zou dat geleid hebben tot een verantwoorde restauratie. Nu werd er iets, wat oud en mooi was, onherstelbaar vernield. Onbegrijpelijkerswijs stond het pand niet op de lijst van beschermde monumenten.

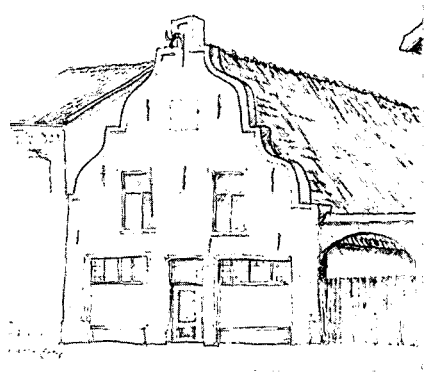
Een wellicht schrijnender aanblik biedt al jarenlang een hoogst opmerkelijk pand in een smal zijstraatje, de Molenstraat. Het staat wat achteraf, omgeven door wat kleine, sombere huisjes en ziet er vervallen en verwaarloosd uit. Aan drie zijden leunen er schuurtjes tegenaan, zodat daar slechts het dak met de trapgevels boven een omringende golfplaten-architectuur zichtbaar wordt. Alleen de kleurige schakeringen van de oude pannen en het bijna zwartververde uiterlijk van de bakstenen kunnen de indruk wekken, dat het hier om een bouwwerk van hoge ouderdom gaat. En er zijn er maar weinigen, die weten, dat dit pand Genneps oudste huis is. Geslacht na geslacht heeft eraan gebouwd en verbouwd, totdat het vroeger zeker voorname huis in onze tijd verwor-

den is tot een schuur, waar tot voor kort kippen beschutting vonden tegen weer en wind.

De opzet van het pand is erg eenvoudig: een rechthoek als plattegrond, vier muren gedekt met een zadeldak, met rode en blauwe pannen tussen twee trapgevels aan de korte zijden. Aan de kant van de Molenstraat is nog een lange zijde te zien. Maar haar oorspronkelijk uiterlijk gaat schuil achter een dikke laag pleister, waardoorheen enkele gedichte deur- en vensteropeningen hun aanwezigheid verraden. Muurankers geven de verdiepingshoogte aan.

Het zijn juist de trapgevels, die de waarde van het huis uitmaken, want het zijn typische voorbeelden van Nederrijnse zuivere baksteenbouwkunst. De ene gevel is eenvoudig, maar stijlvol gehouden, terwijl de andere veel rijker, met bakstenen ornamenten uitgevoerd is. Denkelijk hebben we dus te doen met een voor- en een achtergevel. De eenvoudige gevel heeft een zaagandfries, die de aanzet van de topgevel markeert en het muurwerk verlevendigt. In het benedendeel van de trapgevel bevinden zich twee kleine met segmentbogen gesloten vensters, in het bovendeel dichter bij elkaar twee kleinere, die nu dichtgemetseld zijn.

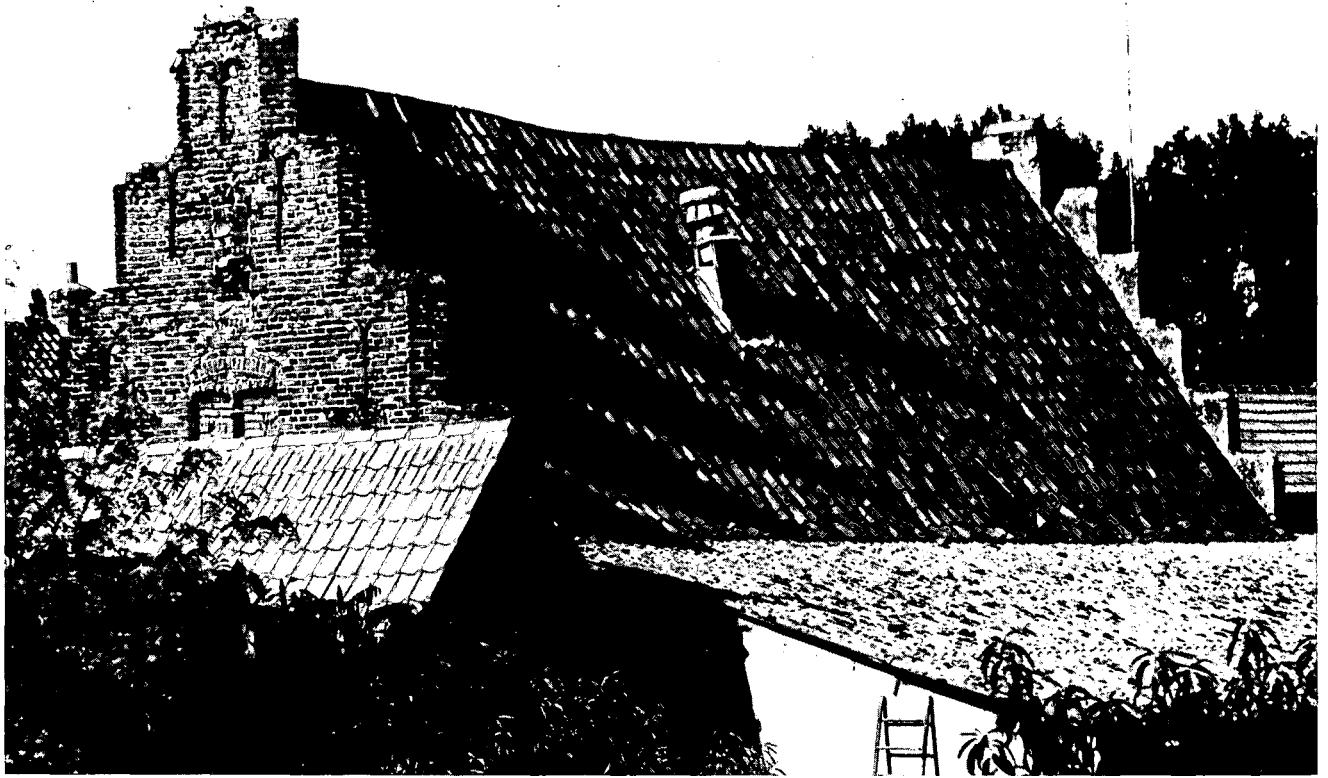
De andere gevel is verreweg het interessantst. Hij heeft aan beide zijden drie trappen, die bezet zijn met overhoekse pinakeldragers, welke aan de onderzijde rusten op een uitkragend steentje. De pinakels zelf zijn verdwenen, maar zullen wel een piramidale beëindiging gehad hebben. In de benedenhelft van de trapgevel vinden we een geheel gemetseld bakstenen kruisvenster met vier seg-

De verknoeiide barokke gevel aan de Zandstraat.

De oorspronkelijke toestand volgens een tekening uit 1978.

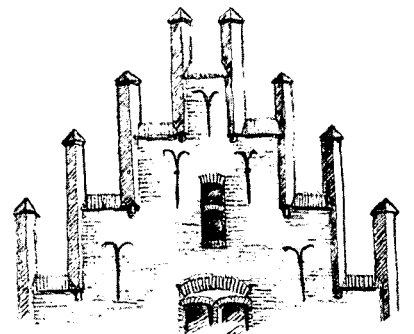
Foto's: Anita Pantus

Het vroeg-zestiende-eeuwse pand aan de Molenstraat, gezien vanaf de Zuidoostwal. Herkenbaar zijn de gemetselde bakstenen (kruis)vensters, de muurankers en de pinakels, voor zover ze niet boven de trappen uitsteken.

mentvormige middendorpels en bovenkalven. Om de druk van het muurvlak op de vensteropening op te vangen heeft men boven het venster een ontlastingsboog aangebracht. Deze samenstelling van meerdere bogen heeft ongetwijfeld behalve een konstruktieve ook een decoratieve betekenis. In de top van de gevel herkent men nog een langwerpige smal venster met segmentvormige middendorpel en bovenkalf. Alle vensters zijn nu dichtgemetseld. Vijf gesmede voorkankers geven aan de buitenzijde de hoogte van de schoorbalken aan. De laatmiddeleeuwse pinakelgevel van het huis aan de Molenstraat is een bewijsstuk van de hoge graad van vakmanschap, die men aan het einde van de gotiek in de zuivere baksteenbouwkunst bereikt had. Deze vorm van bouwkunst maakte uitsluitend gebruik van baksteen en wist, ondanks de eenvormigheid van het materiaal, toch grote afwisseling en levendigheid in het muurwerk teweeg te brengen.

In zijn vormen sluit de Gennepse gevel geheel aan bij de voorbeelden die wij kennen van de Nederrijnse baksteenarchitectuur uit het begin van de zestiende eeuw. Deze architectuur, die vroeger ook wel Oud-Gelderse of Gelders-Duitse stijl werd genoemd, treffen we bijna uitsluitend ten oosten van Maas en IJssel aan. Voor de datering richten we ons het beste naar voorbeelden in de directe omgeving van Gennep. In vroeger dagen was de hele Markt in het naburige Duitse Goch met pinakelgevels omzoomd en ook nu nog vindt men er enkele in Kalkar. Goede aanknopingspunten vinden we ook in Venlo bij het Romerhuis. Daarvan is als bouwdatum bewezen het jaar 1521. Het Romerhuis heeft ook pinakels, zowel vierkante overhoekse als meerhoekige, die bij de restauratie in 1940 weer zijn opgebouwd. We vinden er ook identieke bakstenen kruisvensters. Tenslotte kent ook het in de gemeente Gennep gelegen kasteel Heyen een pinakelgevel, die echter gezwenkte contouren in plaats van trappen heeft en daarom iets later te dateren is. Het kunstreisboek voor Nederlands spreekt van de eerste helft van de zestiende eeuw. Dit alles rechtvaardigt het vermoeden, dat de Gennepse gevel rond het jaar 1525 gebouwd werd. Gotisch pinakelgevels zijn in Nederland betrekkelijk zeldzaam en die in Gen-

rekonstruktie pinakelgevel Molenstraat te Gennep

Rekonstruktietekening van de pinakelgevel aan de Molenstraat.

nep heeft dan ook meer dan plaatselijke betekenis. Het waren de eerste gevels in steen, die het aanzicht van straten pleinen bepaalden, maar waarvan er nog maar zeer weinige zijn overgebleven. In 1975 is de Gennepse pinakelgevel om onbegrijpelijke redenen van de monumentenlijst afgevoerd en daardoor overgeleverd aan speculatie, willekeur en onwetendheid.

Wanneer er niet snel een reddingsactie ondernomen wordt, is de onherroepelijke ondergang van het laatste overblijfsel van Genneps middeleeuwse stadskultuur in steen binnenkort te voorzien.

Willem-Jan Pantus